

Anexa nr. 13

ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

COMPLETUL COMPETENT SĂ JUDECE RECURSUL ÎN INTERESUL LEGII

DECIZIA Nr. 15

din 21 septembrie 2015

Dosar nr. 10/2015

Ionuț Mihai Matei	- vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele completului
Lavinia Curelea	- președintele Secției I civile
Roxana Popa	- președintele delegat al Secției a II-a civile
Ionel Barbă	- președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
Mirela Sorina Popescu	- președintele Secției penale
Francisca Maria Vasile	- judecător la Secția penală
Ioana Alina Ilie	- judecător la Secția penală
Leontina Șerban	- judecător Secția penală
Anca Mădălina Alexandrescu	- judecător Secția penală
Ștefan Pistol	- judecător la Secția penală
Lucia Tatiana Rog	- judecător la Secția penală
Ana Maria Dascălu	- judecător la Secția penală
Rodica Aida Popa	- judecător la Secția penală
Săndel Lucian Macavei	- judecător la Secția penală - judecător-raportor
Aurel Gheorghe Ilie	- judecător la Secția penală
Silvia Cerbu	- judecător la Secția penală
Cristina Geanina Arghir	- judecător la Secția penală
Valentin Horia Șelaru	- judecător la Secția penală
Lavinia Valeria Lefterache	- judecător la Secția penală
Florentin Sorin Drăguț	- judecător la Secția I civilă
Elena Floarea	- judecător la Secția I civilă
Eugenia Voicheci	- judecător la Secția a II-a civilă
Lucia Paulina Brehar	- judecător la Secția a II-a civilă
Doina Duican	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Gabriela Elena Bogasiu	- judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Completul competent să judece recursul în interesul legii ce formează obiectul Dosarului nr. 10/2015 este constituit conform prevederilor art. 473 alin. (1) din Codul de procedură penală, art. 271 și art. 272 alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Ședința este prezidată de către vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, judecător Ionuț Mihai Matei.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este reprezentat de doamna

procuror Marinela Mincă, procurorul șef al Biroului de Reprezentare din cadrul Serviciului Judiciar Penal al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

La ședința de judecată participă doamna magistrat-asistent Adina Andreea Ciuhan Teodoru, desemnată în conformitate cu dispozițiile art. 276 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii a luat în examinare recursul în interesul legii formulat de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție vizând interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 348 din Codul penal (corespondent al art. 281 din Codul penal anterior), în ipoteza exercitării activităților specifice profesiei de avocat de către persoane care nu fac parte din formele de organizare profesională recunoscute de Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată, cu modificările ulterioare.

Magistratul-asistent referă cu privire la faptul că la dosar au fost depuse raportul întocmit de judecătorul-raportor, care a fost comunicat tuturor membrilor completului de judecată, precum și cereri de intervenție formulate în cauză de către Tuluș Marin, avocat în structura "UNBR 2004", Tanco Corneliu, avocat în structura "UNBR 2004", "Uniunea Națională a Barourilor", prin avocat Viorel Nimerincu și Teodorescu Nicușor.

Președintele Completului competent să judece recursul în interesul legii acordă cuvântul reprezentantului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție cu privire la cererile de intervenție depuse la dosarul cauzei.

Doamna procuror, având cuvântul, pune concluzii de respingere ca inadmisibile a cererilor de intervenție, arătând că recursul în interesul legii este un instrument procedural prin care Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii, în realizarea rolului fundamental ce îi revine potrivit dispozițiilor art. 126 alin. (3) din Constituție, fiind o procedură necontencioasă. Totodată, doamna procuror precizează că soluțiile se pronunță în interesul legii, nu au efect asupra hotărârilor judecătorești examinate și nici cu privire la situația părților din acele dosare.

După deliberare, Completul competent să judece recursul în interesul legii a respins, ca inadmisibile, cererile de intervenție formulate în cauză, în raport cu dispozițiile art. 61 din Codul de procedură civilă, ale art. 471 alin. (1) și 474 alin. (2) din Codul de procedură penală.

Constatând că nu mai există alte chestiuni prealabile, președintele Completului acordă cuvântul reprezentantului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție pentru susținerea recursului în interesul legii.

Reprezentantul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție arată că examenul jurisprudențial efectuat a evidențiat mai multe orientări cu privire la obiectul recursului în interesul legii și, prin urmare, caracterul neunitar al practicii judiciare.

Astfel, potrivit unei orientări jurisprudențiale, instanțele au considerat că persoanele care nu fac parte din formele de organizare profesională consacrate prin Legea nr. 51/1995 republicată, cu modificările ulterioare, și își desfășoară activitatea în cadrul unor structuri constituite în temeiul unor hotărâri judecătorești, săvârșesc infracțiunea prevăzută de art. 348 din Codul penal (art. 281 din Codul penal anterior).

Într-o altă abordare, dimpotrivă, instanțele au considerat că persoanele mai sus menționate nu pot fi trase la răspundere penală pentru comiterea infracțiunii de exercitare fără drept a unei profesii sau activități, motivat de lipsa formei de vinovăție prevăzute de lege.

Opinia procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este în sensul că, în cazul desfășurării activităților specifice profesiei de avocat de către persoanele care nu au dobândit această calitate prin modalitățile prevăzute de Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, și nu sunt membre ale unui barou constituit în temeiul acestei legi, ne aflăm în prezența infracțiunii de exercitare fără drept a unei profesii sau activități.

Domnul judecător Săndel Lucian Macavei a solicitat reprezentantului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție să precizeze dacă prezenta sesizare vizează exclusiv fapte comise după apariția Legii nr. 255/2004, având în vedere susținerile orale din cursul ședinței, precum și faptul că în anexele

Dosarul nr. 10/2015 se regăsește și hotărâri pronunțate anterior intrării în vigoare a acestei legi.

Cu referire la solicitarea domnului judecător Săndel Lucian Macavei, reprezentantul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a arătat că prin modificarea Legii nr. 51/1995 prin Legea nr. 255/2004 este îndeplinită și condiția previzibilității legii, consacrată de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, astfel încât ulterior acestei date nu s-ar mai putea invoca ambiguitatea legislației, aceasta având suficientă precizie și claritate pentru a permite destinatarilor ei să o înțeleagă și să-și dea seama că li se adresează.

În consecință, s-a precizat că, în situația anterioară intrării în vigoare a Legii nr. 255/2004, activitățile specifice profesiei de avocat exercitate de persoanele care nu făceau parte din formele de organizare profesională recunoscute de Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, și-ar fi putut găsi o eventuală justificare prin invocarea hotărârilor judecătorești anterior menționate, însă ulterior modificărilor aduse prin această lege toate argumentele de ordin jurisprudențial care confirmau legalitatea înființării acestor structuri nu mai sunt valabile.

Președintele Completului competent să judece recursul în interesul legii, constatând că nu mai sunt întrebări de formulat din partea membrilor completului, declară dezbaterile închise, iar Completul de judecată rămâne în pronunțare asupra recursului în interesul legii.

ÎNALTA CURTE,

Completul competent să judece recursul în interesul legii, deliberând asupra recursului în interesul legii, constată următoarele:

1. Problema de drept ce a generat practica neunitară

Prin recursul în interesul legii formulat de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție s-a arătat că în practica judiciară națională nu există un punct de vedere unitar cu privire la interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 348 din Codul penal (corespondent al art. 281 din Codul penal anterior), în ipoteza exercitării activităților specifice profesiei de avocat de către persoane care nu fac parte din formele de organizare profesională recunoscute de Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare.

2. Examenul jurisprudențial

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a învederat că, în urma verificării jurisprudenței la nivel național referitor la aplicarea unitară a dispozițiilor art. 348 din Codul penal (corespondent al art. 281 din Codul penal anterior), în ipoteza exercitării activităților specifice profesiei de avocat de către persoane care nu fac parte din formele de organizare profesională recunoscute de Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, s-au evidențiat două orientări, conturând astfel caracterul neunitar al practicii judiciare sub acest aspect.

3. Soluțiile pronunțate de instanțele judecătorești

3.1. Într-o primă orientare, instanțele au considerat că persoanele care nu fac parte din formele de organizare profesională consacrate prin Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, și își desfășoară activitatea în cadrul unor structuri constituite în temeiul unor hotărâri judecătorești, săvârșesc infracțiunea prevăzută de art. 348 din Codul penal (art. 281 din Codul penal anterior).

În acest sens s-a arătat că faptele acestor persoane, săvârșite în exercitarea profesiei de avocat, constituie infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activități, fiind îndeplinită condiția laturii obiective a acesteia, iar în plan subiectiv sunt comise cu forma de vinovăție impusă de lege.

3.2. Într-o a doua orientare a practicii, alte instanțe au considerat că persoanele care își desfășoară activitatea în cadrul unor structuri constituite în temeiul unor hotărâri judecătorești nu pot fi trase la răspundere penală pentru comiterea infracțiunii de exercitare fără drept a unei profesii sau activități motivat de lipsa formei de vinovăție prevăzute de lege, respectiv a intenției.

Această concluzie a fost fundamentată pe faptul că "barourile" din care fac parte aceste persoane au fost constituite prin intermediul unor asociații a căror personalitate juridică a fost recunoscută prin hotărâri judecătorești și care aveau printre obiectele de activitate și "înființarea de barouri".

4. Opinia procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

Soluția propusă de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este în sensul orientării jurisprudențiale potrivit căreia persoanele care nu fac parte din formele de organizare profesională consacrate prin Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, ci își desfășoară activitatea în cadrul unor structuri constituite în temeiul unor hotărâri judecătorești, săvârșesc infracțiunea prevăzută de art. 348 din Codul penal (art. 281 din Codul penal anterior), fiind îndeplinite condițiile laturii obiective a acesteia, iar în plan subiectiv fiind comise cu forma de vinovăție impusă de lege.

În susținerea acestei opinii s-a argumentat că prin Legea nr. 255/2004 care a modificat Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, structurile de tipul celor în care activau aceste persoane au fost obligate să își înceteze de drept activitatea [art. 113 alin. (1)], iar actele de constituire și de înregistrare ale acestora erau considerate nule de drept [art. 1 alin. (3)].

Prin urmare, după această modificare legislativă persoanele care activează în alte structuri decât cele consfințite de Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, și desfășoară activități specifice profesiei de avocat, exercită fără drept această profesie, având reprezentarea urmărilor acestor fapte și acceptând posibilitatea producerii acestor urmări.

Această concluzie s-a apreciat a răspunde inclusiv exigențelor de accesibilitate și previzibilitate a legii impuse de art. 7 paragraful 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, acestea fiind asigurate și garantate.

5. Raportul asupra recursului în interesul legii

Judecătorul-raportor, prin raportul întocmit în cauză privind sesizarea referitoare la interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 348 din Codul penal, a constatat că recursul în interesul legii este admisibil.

Rezumând problema de drept care a primit o soluționare diferită din partea instanțelor judecătorești, prin hotărâri judecătorești definitive, judecătorul-raportor a arătat că aceasta ar viza:

- pe de o parte, latura obiectivă a infracțiunii, reținându-se că este sau nu îndeplinită condiția săvârșirii faptei "fără drept";

- pe de altă parte, latura subiectivă a acesteia, arătându-se că autorii infracțiunilor au comis actele de executare considerând că funcționează într-un cadru legal și nu au urmărit sau acceptat producerea urmărilor specifice acestor fapte ori dimpotrivă;

- un alt element tratat neunitar a avut în vedere respectarea rigorilor de accesibilitate și previzibilitate a legii, astfel cum sunt acestea interpretate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Prin prisma celor mai sus arătate, judecătorul-raportor și-a exprimat opinia că, în speță, obiectul recursului în interesul legii vizează, în concret, aspectul îndeplinirii sau neîndeplinirii condiției tipicității infracțiunii reclamate raportat la situația dată.

Pentru a se putea concluziona în privința acestei condiții, s-a apreciat necesar a fi examinat modul în care au fost înființate structurile din care fac parte persoanele care desfășoară activități specifice profesiei de avocat și dacă acestea respectă dispozițiile legale mai sus menționate.

Astfel, s-a reținut că prin Legea nr. 3/1948 au fost desființate barourile și Uniunea barourilor (art. 1) și s-au înființat, în locul acestora, colegiul și uniunea colegiilor care aveau aceleași drepturi și obligații ca și entitățile desființate (art. 2).

Din articolele enunțate și din economia legii a rezultat că este vorba de o înlocuire, de o modificare formală, fondul structurilor rămânând același.

În această formă a colegiilor, avocatura a funcționat până la apariția Decretului-lege nr. 90/1990 prin care s-a revenit la denumirea de barouri (art. 3).

Avocatura ca activitate care concurează la realizarea serviciului public al justiției și structurile în care se realizează nu pot fi înființate decât prin lege sau, în formularea art. 28 din Decretul nr. 31/1954, prin actul de dispoziție al organului de stat competent. Aceasta înseamnă emiterea de către Parlament a unei legi privind avocatura.

Prin urmare, s-a apreciat că Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, este un act valabil emis, de înființare a actualelor structuri în care funcționează avocatura și se exercită profesia de avocat.

În ceea ce privește celelalte entități constituite în vederea practicării acestei profesii, s-a reținut că acestea

au fost înființate prin intermediul mai multor hotărâri judecătorești.

În esență s-a reținut că, întrucât asociațiile prin intermediul cărora au fost înființate aceste "barouri" au fost desființate, fie prin hotărâri judecătorești, fie ca efect al Legii nr. 51/1995, această condiție esențială care vizează latura obiectivă a infracțiunii prevăzute de art. 348 din Codul penal (corespondent al art. 281 din Codul penal anterior), respectiv exercitarea profesiei "fără drept", este îndeplinită.

Totodată, s-a reținut că legalitatea funcționării acestor structuri a fost cenzurată expres prin Legea nr. 255/2004 privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat.

Astfel, potrivit art. 1 alin. (2) și (3) din Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, profesia de avocat se exercită numai de avocații înscriși în tabloul baroului din care fac parte, barou component al Uniunii Naționale a Barourilor din România. Constituirea și funcționarea de barouri în afara Uniunii Naționale a Barourilor din România sunt interzise. Actele de constituire și de înregistrare ale acestora sunt nule de drept.

Totodată, art. 82 alin. (1) și (2) din aceeași lege (devenit art. 113 după republicarea legii) statuează că la data intrării în vigoare a legii "persoanele fizice sau juridice care au fost autorizate în baza altor acte normative ori au fost încuviințate prin hotărâri judecătorești să desfășoare activități de consultanță, reprezentare sau asistență juridică, în orice domenii, își încetează de drept activitatea. Continuarea unor asemenea activități constituie infracțiune și se pedepsește potrivit legii penale."

De asemenea, de la aceeași dată "încetează de drept efectele oricărui act normativ, administrativ sau juridictional prin care au fost recunoscute ori încuviințate activități de consultanță, reprezentare și asistență juridică contrare dispozițiilor prezentei legi."

În consecință, s-a reținut că ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 255/2004, activitățile specifice profesiei de avocat exercitate de persoanele care nu făceau parte din formele de organizare profesională recunoscute de Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, nu mai puteau fi justificate prin invocarea hotărârilor judecătorești anterior menționate.

Prin urmare, s-a concluzionat în sensul că nu este posibilă îndeplinirea unei asemenea profesii în afara cadrului instituționalizat de Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, câtă vreme dispozițiile din actul normativ arătat, având caracter de lege specială cu privire la modul de exercitare a profesiei de avocat, conțin anumite cerințe imperative. Susținerea că "barourile" care au fost înființate prin hotărâre judecătorească funcționează în mod legal nu poate fi considerată justă.

Cu privire la latura subiectivă a infracțiunii prevăzute de art. 348 din Codul penal s-a reținut că întrunirea, respectiv lipsa formei de vinovăție prevăzute de lege (intenția reală) cu care persoanele care nu fac parte din formele de organizare profesională consacrate prin Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, își desfășoară activitatea în cadrul unor structuri constituite în temeiul unor hotărâri judecătorești, este nespecifică în abordarea unui recurs în interesul legii.

În concluzie, s-a apreciat că, raportat la îndeplinirea condiției tipicității infracțiunii reclamate pentru situația dată, în ipoteza exercitării activităților specifice profesiei de avocat de către persoane care nu fac parte din formele de organizare profesională recunoscute de Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, cerința săvârșirii faptei "fără drept" este îndeplinită, iar persoanele respective pot fi trase la răspundere penală pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art. 348 din Codul penal.

6. Înalta Curte de Casație și Justiție, examinând sesizarea cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorul- raportor și dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, reține următoarele:

Înalta Curte de Casație și Justiție a fost legal sesizată, fiind îndeplinite cerințele impuse de dispozițiile art. 471 din Codul de procedură penală, referitoare la titularul sesizării și la depunerea hotărârilor definitive ce atestă existența unei jurisprudențe neunitare relativ la problema de drept ce se cere a fi interpretată.

Practica neunitară ce formează obiectul recursului în interesul legii a fost generată de interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 348 din Codul penal (corespondent al art. 281 din Codul penal anterior) în ipoteza exercitării activităților specifice profesiei de avocat de către persoane care nu fac parte din formele de organizare profesională recunoscute de Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare.

În esență, aspectele care au condus la o jurisprudență neunitară au vizat, pe de o parte, latura obiectivă a infracțiunii, cu referire la condiția săvârșirii faptei "fără drept", iar, pe de altă parte, latura subiectivă a acesteia, cu referire la forma de vinovăție cu care au acționat persoanele cercetate pentru comiterea acestei infracțiuni.

Potrivit art. 348 din Codul penal, constituie infracțiune "exercitarea, fără drept, a unei profesii sau activități pentru care legea cere autorizație ori exercitarea acestora în alte condiții decât cele legale, dacă legea specială prevede că săvârșirea unor astfel de fapte se sancționează potrivit legii penale".

Textul de lege are corespondent în legislația penală anterioară în cuprinsul art. 281 din Codul penal și nu a suferit modificări de natură a influența problema de drept ce constituie obiectul recursului în interesul legii.

Din economia normelor de incriminare sus-menționate rezultă că pentru a fi întrunită latura obiectivă a infracțiunii este necesară îndeplinirea cumulativă a următoarelor cerințe:

- profesia sau activitatea pentru care legea cere autorizație să fie exercitată fără drept sau în alte condiții decât cele legale;
- legea specială să prevadă expres că săvârșirea unei astfel de fapte (exercitarea fără drept a acelei profesii) se sancționează potrivit legii penale.

Reglementarea art. 348 din Codul penal are caracterul unei norme cadru ("norme în alb"), întrucât nu indică profesiile sau activitățile a căror exercitare fără drept, sau în alte condiții decât cele legale, constituie infracțiune; aceste profesii sau activități sunt reglementate prin legi speciale extrapenale care, stabilind pentru fiecare în parte condițiile și limitele de exercitare, completează în acest fel prevederile-cadru ale art. 348 din Codul penal.

În acest sens se reține că art. 26 din Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, stipulează că: "Exercitarea oricărei activități de asistență juridică specifică profesiei de avocat și prevăzută la art. 3 de către o persoană fizică sau juridică ce nu are calitatea de avocat înscris într-un barou și pe tabloul avocaților aceluși barou constituie infracțiune și se pedepsește potrivit legii penale."

În ce privește verificarea îndeplinirii condiției exercitării "fără drept" a profesiei de avocat, aceasta presupune analiza modului în care sunt reglementate organizarea și exercitarea profesiei de avocat în România.

Organizarea profesiei liberale de avocat s-a realizat pentru prima dată în România prin Legea nr. 1.709 din 4 decembrie 1864 pentru corpul de avocați.

Prin Legea din 12 martie 1907 pentru organizarea corpului de avocați¹, structurile teritoriale ale ordinului avocaților au dobândit personalitate juridică.

Conform legii, exercitarea profesiei de avocat se făcea de persoane înscrise în tabloul avocaților (art. 1), fiind interzis oricărei persoane care nu avea calitatea de avocat să aibă un birou de avocatură (art. 31).

Denumirea utilizată a continuat să fie cea de "corpul avocaților", iar corpul avocaților din fiecare district (noțiunea privită în sens restrâns) era persoană juridică (art. 35), nu și corpul privit în sens larg (totalitatea avocaților din România).

Corpurile avocaților, care preexistau, au dobândit personalitate juridică, direct prin dispoziția legii.

Legea din 21 februarie 1923 pentru organizarea și unificarea corpului de avocați² a utilizat, ca sinonime, expresiile "corpul avocaților" (în sens restrâns, la nivel teritorial) și "baroul".

Potrivit legii, exercitarea profesiei de avocat se făcea de membrii corpului avocaților (art. 1).

Corpul avocaților sau baroul din fiecare district (noțiunea privită în sens restrâns) era persoană juridică (art. 55). Potrivit acestei legi s-a înființat la nivel național "Uniunea Avocaților din România", persoană juridică, ca organ general al barourilor (corpurilor) de avocați din România.

Legea din 28 decembrie 1931 (Decret nr. 4.221) pentru organizarea Corpului de Avocați a fost modificată și completată în 1932, în 1934, în 1936, în 1938, în 1939 și republicată în 30 martie 1939.

Prin această lege, barourile și Uniunea Avocaților din România devin, pentru prima dată, "persoane juridice de drept public" (art. 6).

¹ Publicată în Monitorul Oficial nr. 277 din 12 martie 1907.

² Publicată în Monitorul Oficial nr. 231 din 21 februarie 1923.

Prin Decretul-lege din 26 octombrie 1939 pentru numirea și funcționarea comisiunilor interimare la Uniunea avocaților și la Barourile avocaților din țară³ au fost dizolvate organele alese de conducere ale acesteia, care au fost înlocuite cu organe numite, acestea devenind organele de conducere ale Uniunii Avocaților din România, care a continuat să existe, nefiind în niciun fel afectată existența structurilor ordinului profesional al avocaților.

În anul 1940 a fost adoptată Legea nr. 509 din 5 septembrie 1940 pentru organizarea Corpului de avocați din România⁴. Actul normativ prevedea existența Uniunii Barourilor din România, alcătuită din toate barourile din țară (art. 5). Aceasta era persoană juridică de drept public (art. 6).

Ca dispoziții tranzitorii și finale, erau prevăzute alegeri pentru constituirea organelor centrale ale corpului de avocați (art. 291) și organe interimare la conducerea Uniunii Barourilor din România (art. 292).

A fost introdusă o nouă denumire a structurii centrale a ordinului avocaților, și anume Uniunea Barourilor avocaților din România, în loc de Uniunea Avocaților din România. Uniunea Barourilor avocaților din România a continuat să fie compusă din barouri (iar nu din avocați) și să aibă personalitate juridică, legea prevăzând expres natura de persoană juridică de drept public.

Prin Legea nr. 3 din 17 ianuarie 1948 pentru desființarea Barourilor și înființarea Colegiilor de Avocați din România⁵, barourile, ca și Uniunea Barourilor avocaților din România au fost desființate, iar în locul lor au fost înființate, prin efectul legii, colegii de avocați în fiecare județ, respectiv Uniunea Colegiilor de Avocați din România, calificate ca fiind persoane juridice de drept public, care au preluat de drept patrimoniile fostelor barouri, respectiv al Uniunii Barourilor (a se vedea art. 1-3).

Este evident astfel că asociațiile denumite "colegii", respectiv "Uniunea Colegiilor" sunt succesoarele universale și de plin drept, în temeiul legii, ale fostelor "barouri", respectiv a "Uniunii Barourilor" menționate în legislația anterioară.

Prin Decretul nr. 39/1950 privitor la profesiunea de avocat⁶, Uniunea Colegiilor de Avocați din România a fost desființată, însă colegiile de avocați au continuat să existe, ca singura formă de structurare - la nivel teritorial - a ordinului avocaților, cu personalitate juridică și aflate sub îndrumarea și controlul Ministerului Justiției (art. 3).

Prin Decretul nr. 281/1954 pentru organizarea avocaturii în Republica Populară Română⁷, a fost înființat Colegiul Central al Colegiilor de Avocați din Republica Populară Română, cu personalitate juridică, pentru organizarea, conducerea și îndrumarea activităților avocațiale din România (art. 19), conducerea generală a avocaturii fiind exercitată în continuare de Ministerul Justiției (art. 25).

Prin Decretul-lege nr. 90/28.02.1990 privind unele măsuri pentru organizarea și exercitarea avocaturii în România⁸, s-a revenit la denumirea anterioară a formei de organizare a profesiei de avocat, respectiv "barou" în loc de "colegiu", și s-a reînființat Uniunea Avocaților din România, compusă din toți avocații înscriși în barouri, având (ca și acestea din urmă) personalitate juridică (art. 3 și art. 12).

Acest act normativ a fost urmat de Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat⁹, care a suferit de-a lungul timpului numeroase modificări, prin care s-a urmărit clarificarea statutului profesiei de avocat și a condițiilor în care se poate accede în profesie.

Din succesiunea în timp a actelor normative enumerate mai sus rezultă că formele de organizare la nivel teritorial a profesiei de avocat, indiferent de denumirea acestora ("barouri", "colegii"), nu au fost niciodată desființate în România, operațiunea juridică utilizată de legiuitor fiind aceea a transformării persoanei juridice, în sensul că prin același act normativ s-a prevăzut desființarea persoanelor juridice existente, concomitent cu

³ Publicat în Monitorul Oficial nr. 248 din 26 octombrie 1939.

⁴ Publicată în Monitorul Oficial nr. 205 din 5 septembrie 1940.

⁵ Publicată în Monitorul Oficial nr. 15 din 17 ianuarie 1948.

⁶ Publicat în Buletinul Oficial nr. 11 din 14 februarie 1950.

⁷ Publicat în Buletinul Oficial nr. 34 din 21 iulie 1954.

⁸ Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 32 din 1 martie 1990.

⁹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 116 din 9 iunie 1995.

înființarea în locul acestora a unor alte persoane juridice, ca succesoare în drepturi și obligații ale celor dintâi.

Aceeași este situația și în privința formelor de organizare la nivel național ("Uniunea Avocaților din România", "Uniunea Barourilor din România", "Uniunea Colegiilor de Avocați din România" "Consiliul Central al Colegiilor de Avocați", "Uniunea Națională a Barourilor din România"), cu singura mențiune că pentru o scurtă perioadă de timp, între 14 februarie 1950 (data publicării în Buletinul Oficial a Decretului nr. 39/1950) și 21 iulie 1954 (data publicării în Buletinul Oficial a Decretului nr. 281/1954), profesia de avocat a rămas fără o structură organizatorică la nivel național.

Din această perspectivă, se poate spune că în România a existat o continuitate a organizării și exercitării profesiei de avocat, iar înființarea persoanelor juridice succesoare s-a făcut direct în temeiul legii, fără nicio altă formalitate ulterioară.

Organizarea exercitării prin lege a profesiei de avocat, ca, de altfel, a oricărei activități ce reprezintă interes pentru societate este firească și necesară în vederea stabilirii competenței, a modului și mijloacelor în care se exercită profesia, precum și a limitelor dincolo de care s-ar încălca drepturile altor persoane sau categorii profesionale.

Legiuitorul a reglementat prin legi speciale toate activitățile care contribuie la realizarea interesului public, organizându-le în asociații profesionale ce dobândesc personalitate juridică în temeiul acestor legi.

În acest context, Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, reglementează forme unice și exclusive de organizare profesională a avocaților în România, în sensul că această profesie poate fi exercitată numai de avocați înscriși în barou (existând și funcționând câte un singur barou în fiecare județ), component din Uniunea Națională a Barourilor din România (U.N.B.R.), ca unică structură națională a ordinului profesional al avocaților din România [a se vedea art. 1 alin. (2), art. 10 alin. (2) și art. 60 alin. (1) din lege].

Mai mult, deși acest lucru era de domeniul evidenței, prin Legea nr. 255/2004 privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, s-a interzis în mod expres constituirea și funcționarea de barouri în afara U.N.B.R., sub sancțiunea nulității de drept a actelor de constituire și de înregistrare a acestora [a se vedea art. 1 alin. (3) din Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare].

Totodată, art. 82 alin. (1) și (2) din aceeași lege (devenit art. 113 după republicarea legii) statuează că "la data intrării în vigoare a legii persoanele fizice sau juridice care au fost autorizate în baza altor acte normative ori au fost încuviințate prin hotărâri judecătorești să desfășoare activități de consultanță, reprezentare sau asistență juridică, în orice domenii, își încetează de drept activitatea. Continuarea unor asemenea activități constituie infracțiune și se pedepsește potrivit legii penale."

De asemenea, de la aceeași dată "încetează de drept efectele oricărui act normativ, administrativ sau jurisdicțional prin care au fost recunoscute ori încuviințate activități de consultanță, reprezentare și asistență juridică contrare dispozițiilor prezentei legi".

Așa cum rezultă din expunerea de motive a inițiativei legislative, devenită ulterior Legea nr. 255/2004, o parte dintre modificările propuse și adoptate au vizat:

"- așezarea barourilor la baza organizării, funcționării și realizării activității avocațiale, ca unică și exclusivă formă de organizare și funcționare a profesiei de avocat;

- însumarea tuturor barourilor în Uniunea Națională a Barourilor din România, fără putința de a exista și de a funcționa barouri în afara Uniunii Naționale a Barourilor din România."

Realitatea socială care a impus aceste modificări a constat în "practicarea activităților avocațiale de către persoane fără calitate legală", menționându-se în acest context că "s-au înregistrat chiar cazuri în care instanțe judecătorești au încuviințat prin hotărâri înființarea și funcționarea de asemenea practici ilegale".

Chestiunea referitoare la modul de exercitare a profesiei de avocat în România a format obiectul analizei Curții Constituționale, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, precum și a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Astfel, Curtea Constituțională a statuat că "avocatura este un serviciu public care este organizat și funcționează pe baza unei legi speciale, iar profesia de avocat poate fi exercitată de un corp profesional selectat și funcționând după reguli stabilite de lege. Această opțiune a legiuitorului nu poate fi considerată ca neconstituțională, având în vedere că scopul ei este asigurarea unei asistențe juridice calificate, iar normele în baza

căror funcționează nu contravin principiilor constituționale, cei care doresc să practice această profesie fiind datori să respecte legea și să accepte regulile impuse de aceasta. Astfel se explică de ce condițiile de organizare și exercitare a profesiei de avocat sunt prevăzute într-o lege specială și nu se supun normei generale cuprinse în Ordonanța Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații, cu modificările ulterioare."¹⁰

Totodată, s-a reținut că: "deși avocatura este o profesie liberală și independentă, exercitarea sa trebuie să se desfășoare într-un cadru organizat, în conformitate cu reguli prestabilite, a căror respectare trebuie asigurată inclusiv prin aplicarea unor măsuri coercitive, rațiuni care au impus constituirea unor structuri organizatorice unitare și prohibirea constituirii în paralel a altor structuri destinate practicării aceleiași activități, fără suport legal."¹¹

La rândul său, Înalta Curte de Casație și Justiție - Secțiunile Unite, având a se pronunța asupra asistenței juridice acordate în procesul penal unui învinuit sau inculpat de o persoană care nu a dobândit calitatea de avocat în condițiile Legii nr. 51/1995, modificată și completată prin Legea nr. 255/2014, a reținut că: "câtă vreme dispozițiile din actul normativ arătat, având caracter de lege specială cu privire la modul de exercitare a profesiei de avocat, conțin anumite cerințe imperative, este de la sine înțeles că nu este posibilă îndeplinirea unei asemenea profesii în afara cadrului instituționalizat de acea lege", astfel încât asistența juridică acordată de către o asemenea persoană echivalează cu lipsa de apărare a învinuitului sau inculpatului.¹²

De asemenea, declarând inadmisibilă cererea ce i-a fost adresată de o asociație din România, care a reclamat încălcarea libertății de asociere prevăzută de art. 11 din Convenția Europeană, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că "printre obiectivele statutare ale asociației figura crearea de barouri, ceea ce contravenea prevederilor Legii nr. 51/1995 care interzice crearea de barouri și exercitarea profesiei de avocat în afara Uniunii Avocaților din România", aceasta din urmă neputând fi analizată ca o asociație în sensul art. 11 din Convenție, căci "ordinea profesiilor liberale sunt instituții de drept public, reglementate de lege și care urmăresc scopuri de interes general".¹³

Prin urmare, apare ca fiind evident faptul că singura modalitate legală de exercitare a profesiei de avocat este cea prevăzută de Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, și este condiționată de înscrierea în tabloul unui barou component al Uniunii Naționale a Barourilor din România, formă de organizare profesională unică și exclusivă.

Această condiție nu este îndeplinită în cazul persoanelor care exercită activități specifice profesiei de avocat în cadrul unor entități paralele cu cele care ființează în mod legal și sunt succesoare în drepturi ale celor existente anterior, chiar dacă aceste entități ar utiliza, contrar dispozițiilor legale exprese, denumiri identice.

Simpla invocare a dispozițiilor Legii nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, în deciziile emise de aceste entități, nu poate să conducă la concluzia dobândirii calității de avocat în mod legal, în condițiile în care emitentul nu are abilitatea conferită de lege de a organiza examenul de accesare în profesia de avocat, fiind în realitate doar o structură paralelă înființată pentru eludarea dispozițiilor Legii nr. 51/1995, așa cum a fost modificată și completată prin Legea nr. 255/2004.

Într-o asemenea ipoteză, este îndeplinită cerința exercitării "fără drept" a activităților specifice profesiei de avocat, esențială pentru existența laturii obiective a infracțiunii prevăzute de art. 348 din Codul penal.

Sub aspectul laturii subiective, infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii se comite cu intenție directă (când făptuitorul prevede rezultatul faptei sale, urmărind producerea lui prin săvârșirea faptei) sau indirectă (când făptuitorul prevede rezultatul faptei sale și, deși nu-l urmărește, acceptă posibilitatea producerii lui).

Or, așa cum s-a arătat, Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, reglementează în mod

¹⁰ Decizia nr. 195 din 27 aprilie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 532 din 14 iunie 2004.

¹¹ Decizia nr. 260 din 12 mai 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 548 din 28 iunie 2005.

¹² Decizia în interesul legii nr. XXVII din 16 aprilie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 772 din 14 noiembrie 2007.

¹³ Decizia din 12 octombrie 2004 cu privire la admisibilitatea cererii nr. 24.057/03 prezentată de Pompiliu Bota împotriva României, tradusă și publicată pe www.ier.ro.

explicit condițiile pe care trebuie să le îndeplinească o persoană pentru a profesa avocatura în România, iar prin modificările aduse odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 255/2004 a fost instituită în mod expres interdicția de a se constitui și de a funcționa barouri în afara Uniunii Naționale a Barourilor din România, cu referire, de asemenea, explicită la activitățile desfășurate anterior intrării în vigoare a legii, a căror continuare după această dată "constituie infracțiune și se pedepsește potrivit legii penale".

Prin urmare, persoanele care exercită activități specifice profesiei de avocat în cadrul unor barouri paralele cu cele care ființează în temeiul legii, indiferent dacă acestea au fost/vor fi (fost) constituite după intrarea în vigoare a Legii nr. 255/2004 ori au existat și anterior, dar și-au continuat activitatea ulterior acestei date, au reprezentarea subiectivă a faptului că acționează dincolo de cadrul legal în vigoare, căci acesta are suficientă precizie și claritate pentru a permite destinatarilor ei să îl înțeleagă și să-și conformeze conduita dispozițiilor sale, fiind astfel exclusă posibilitatea invocării erorii, ca o cauză de neimputabilitate prevăzută de art. 30 din Codul penal.

Cu alte cuvinte, latura subiectivă a infracțiunii analizate se află în strânsă legătură cu latura ei obiectivă, mai precis cu cerința esențială a exercitării "fără drept" a activităților specifice profesiei de avocat, a cărei îndeplinire conduce la concluzia că o persoană aflată într-o asemenea situație acționează cu intenția de a leza valorile sociale ocrotite prin norma juridică incriminatoare, urmând ca organele judiciare să analizeze *in concreto* vinovăția fiecărei persoane cercetate pentru săvârșirea acestei infracțiuni.

În considerarea celor expuse, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 348 din Codul penal, fapta unei persoane care exercită activități specifice profesiei de avocat în cadrul unor entități care nu fac parte din formele de organizare profesională recunoscute de Legea nr. 51/1995, republicată, cu modificările ulterioare, constituie infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activități prevăzută de art. 348 din Codul penal.

Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 473 și art. 474 din Codul de procedură penală,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

D E C I D E:

Admite recursul în interesul legii.

În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 348 din Codul penal stabilește: "Fapta unei persoane care exercită activități specifice profesiei de avocat în cadrul unor entități care nu fac parte din formele de organizare profesională recunoscute de Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată, cu modificările și completările ulterioare, constituie infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activități prevăzută de art. 348 Cod penal."

Obligatorie, potrivit art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată, în ședință publică, azi, 21 septembrie 2015.

VICEPREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

IONUȚ MIHAI MATEI

Magistrat-asistent,

Adina Andreea Ciuhan Teodoru